

RUF

Mission Evangélique (NTM)
B.P. 1166
Dakar, Sénégal
Afrique de l'Ouest

septembre 2001

Toute reproduction de ce
manuel est formellement
interdite sans l'autorisation de
la Mission Evangélique (NTM).

Préface

Nous présentons avec plaisir cet ouvrage qui est une traduction du livre Ruth de la Bible Sainte dans la langue Balante. Cet ouvrage a été réalisé par la Mission Evangélique NTM avec le vif désir que celui-ci aidera le gouvernement du Sénégal qui se trouve face à la tâche d'alphabétisation.

Transcription

Les lettres employées ont les mêmes valeurs qu'en français sauf les suivantes.

j	janj	la toile
ɓ	ɓaale	la maison
ñ	ñaande	le veau
ɲ	ɲoon	l'hyène
t	atasa	un jeune
y	Yaaya	comme le nom
w	woosa	la paille

Voici les voyelles qui se trouvent dans l'alphabet officiel Balante.

a	asala	la mouche
e	sele	le poisson
é	wéde	l'eau
i	gibos	la corde
í	lísa	le vin
o	boja	la terre
ó	bója	le village
u	gisu	le champ d'arachides
ú	núndi	le rat

Les lettres doublées indiquent des voyelles longues.

aa	naaní	le bébé
ee	yeega	la barbe
ée	gléeja	les bois
ii	gtiintir	le bois pour la clôture
íi	antíiti	le premier
oo	booto	le sac
óo	abóoba	le vautour de palétuvier
uu	buulu	le fusil
úu	lúumu	le marché hebdomadaire

Les lettres doublées indiquent des consonnes prolongées. Par exemple:

mm	mamma	la grand-mère
nn	nna	la mère
bb	bbílígisa	le riz long
ll	llug	le poisson rouge
gg	ggít	les yeux

Pour certains pronoms, il est nécessaire de distinguer les tons bas et descendants, qui sont écrits par des accents :

bâ	Bâsúmna.	Nous t'avons salué.
ba	Baga a bala.	Vous êtes au balafon.
bi	Bisúmna.	Ils t'ont salué.
bâa	Asúmbâa.	Il nous a salués.
baa	Asúmbaa.	Il vous a salués.
bà	Asúmbà.	Il les a salués.

Rut 1

Wi ma yorni gibulna Elimeleg

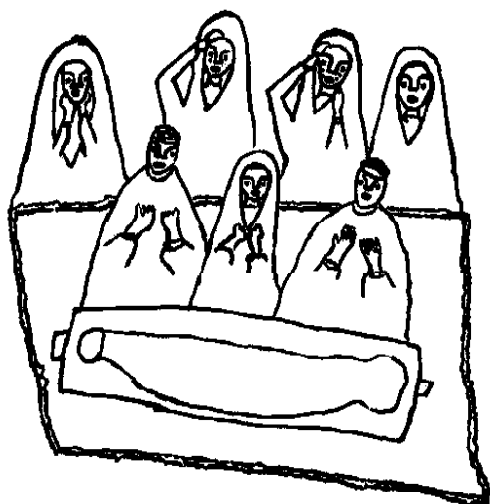
¹⁻²Alaanti holo gí yo a fbango Israyel, bintuugma Elimeleg. Anín hilli ma, bintuugma Nowemi. Ŋbim bàa ma, bintuugbà Mahlon ngi Giliyon. Bójin diimbàm bà ma bintuug Betlehem. Binyaabà yo fana biyefratam Betlehem. Fnbigim bàa ma, fe gí Juda. A gilee ge binyósín toofim bàa ma, bà m bà gí bilamin fbango ma.

A resu wolo haalaa ggí. Gul undaṅ góba a fbango ma. Elimeleg nga anín hilli ma ngi ŋbi bilaanti bisib bigilli ma, biyaanta a fbango ma. Bit a fbango fber fi ma bintuugi Mowab.

Bima bigatin héd ma, héd ma bimeesu.

³Elimeleg ma, abi bi lóod. Bima alóodni, anín hilli ma
ɲati ngi ɲbi bilaanti bisib bigilli ma. ⁴Ʋbi bilaanti bége
bi bi yeen ɲbi fbango famba. Bíninm bàa ma, bintuugi
Orfa ngi Rut. Bimada resu ujimmin héd ma. ⁵Ʋbi ma
fana, bi bi lóod, a fbango famba. Anín ma wooyi anto
hilli ma ngi ɲbi bigilli ma. Abi nan ɲati ngi ɲjéji bigilli
ma, Orfa ngi Ruti ma.

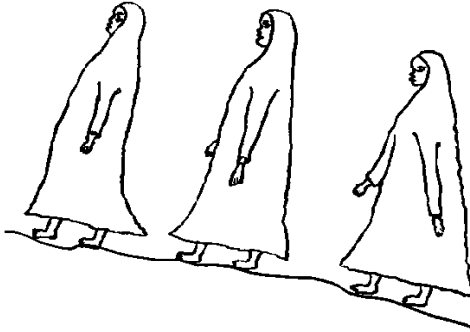

Bjúgna

Nowemi ma ngi Ruti ma Betlehem

⁶⁻⁷Flee ffoda Nowemi ma luusu, ayaa anjígga a
fbangon diimbà ma. Yaa bsaanti bolo biti bi yaant, a
fbangon diimbà. Biyaa: «Haala bge daangi biñaɲ bigilli
ma. Añaabà wii woma. Nowemi ma abi bi luus ngi
biñírim mtaande bigilli ma, anjígga a fnbigin diimbà ma
Juda. ⁸Bima bigína a bsín ma, ayaa ngi ɲjéji bigilli ma,
ayaabà: «Híno híni, sam ujígga a fjifna nnandiin.»
Adúwabà ayaabà: «San Haala bge guuntibaa uboonji ma

bayaaninin títa ñí ma han a bilóodi ma, san Haala guuntibaa wi. ⁹San Haala bagiti binto binfana, bigi ma nyabtibaa.» Mma atootibà gluungu. Haan, bifúli bege, bii ggontan. Biyali binriiji. ¹⁰Biyaama: «Haní, halolo uto mo, bândoonna, a biñanđi ma.»

¹¹Wa ayaabà: «Jíigina, ɣbida, wi tɔngani bantooti ngi ñí? Ii ttin ha mmada déeni ɣbi bilaanti ma madabaa yeenɗa. ¹²⁻¹³Ganti inyeenđi mo, mo mo, Haala a nni nwunde ɣbi bilaante, baa ttim madabà yoonɗa. Riibalna, banan ɣóode, ɣbida. Inriibi ndaani. Ii tti fuun, abóo ma ngíni, banan ga a wi, yaa fróstin Haala ma rosnini, fee ggitabaa.» ¹⁴Mma bég yalu binriiji hatíde. Mma Orfa ma tooti ma gluungu. Agí nan gí to, a biteengini. Bari Rut ma moogma adaadí. ¹⁵Ayaa ngi Rut ma: «Tóy, antidi ma tów a biteengini ma. Anɣóoda a bwaasim bàa ma. Hú ma fana tóy.» ¹⁶Rut ma, ayaama: «Haní, ii ttin tóy. Halóolo utó mo, intó ngi hú ma. Halóolo uriɗi mo, inriɗi ngi hú ma. Biñan bigiindi ma ngí biñan bigiinda. Haala hiindi ma, he gí Haala hiinda. ¹⁷Hala ma unlóodi mo, haji ma inlóodi. Hala ma binbébna, héd ma

binfébni, gantí gilóodi ma nlaslasbâa mo. Ndi nguunṭa a bsaanti bo, san Haala riṇni uwoy.»

¹⁸Bima abiiṭani aloo bbiindiṇ, Nowemi ma abi bi yísi bsaanti ma. ¹⁹Ató ngi hí. Bitó bàa bisib ma, am bidaan gati Betletem. Bima bigatini bóji ma biñan bóji ma béndubà. Binín ma yaa: «Hey! Ngette Nowemi hi ga?» ²⁰Ayaabà: «Bambaani yaa Nowemi, Agontane. Ii tta ggí Nowemi. Ftuugi fiinda ma gí Maara, Ariibune, yaa Haala ma madani winóo wini, hee hi númtini bríibu bo. ²¹Nyaanti béegi gjif griite. Njígite gjif gsole. Wi tíngani bayaatini Nowemi? Haala he hi riṇninwi, we wi tínga ngíta a abóo wo.» ²²Habe Nowemi jíigite, hi ma ngi Ruṭ ma, njéji hilli ma yaantitini Mowab. Bigata a byaltím byaantí. Biwéeti biñan ma a guurin org, we gí ta ma binyaati héd ma.

Ruṭ 2

Gibuumina Ruṭi ma a suubina Boos

¹Alaante holo, bintuugma Boos, he yere ngi antona Nowemi. He ga ateenga andan. ²Flee ffoda, Ruṭ ma luusu, ayaa ngi Nowemi ma: «Into gibuum, a suubin hí ma nnan mo.» We Nowemi ma yaama: «Mbida, tóy.»

³Mma atów. Abesiri biyaati ma, ayaa gibuuma. Ato wéeti we gí suubina Boos, hi ma yeretini nga antona Nowemi. ⁴Mma Boos ma gatu. Asúm biyaati bigilli ma. Ayaabà: «San Haala bge gí ngi baa.» Biyaati ma fana súmma. Biyaama: «San Haala bge dúwana.»

⁵Mma abiita Rut he. Mma abaa ahotin gítim biyaati ma, ayaama: «Anín asoonji héle, he gí hila?»
⁶Ayaama: «Anín asoonji héle yaantita a fbango Mowab ngi Nowemi. ⁷Bima agatini, ayaabâa: "Wil uraani, san yaa gibuuma." Bâyaama: "Iyoo." Títa alúti aga a gyaati ma haando. An waabo aga a gyaat. Ameesi nduulu a gibure.»

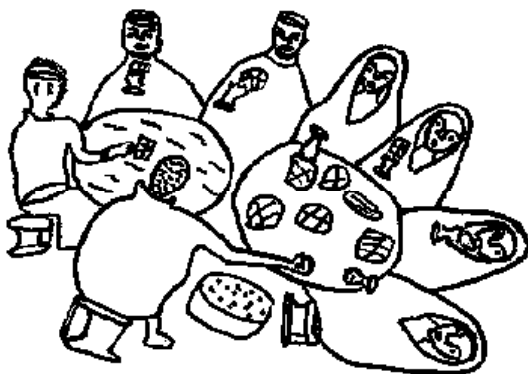
⁸Mma Boos ma saanti ngi Rut ma. Ayaama: «Siimlini, mbida, so umbagi beŋ a suubu uber. Sam udoonji biyaati bifúli bombógi. ⁹Nsaanti ngi bitasi ma.

Nyaabà sam biyísna, sam bimbagina bóoti. Ndi wédi raana mo, so uta a gdúngi ma gín a suuba haando, gi ma bitasi ma riitin, unan siigi.» ¹⁰Mma Ruti ma gúdima an fjúm ma múji boji ma. Abaama: «Hey! halla nwalnatim bo a saar? Hu maa ttinin húr?»

¹¹Boos ma yaama: «Ndu ubiita uwaltini a saar, bisaantini gwili giindi ma, gidaangi ma udaangini anín andan hiindi gíni Nowemi ma títi anto hiindi ma lóodni an waabo. Bisaantini njali ma uyístini nnan diin ngi baaban diin ma bindúba, ngi fbangon gidéeli fiindi ma. Ubinti béege a biñan ma uu ttin húr. Ubinti daangi anín andan ho.» ¹²Ayaama: «San Haala bge guuntina. Ubinta a Haala bge, Haala Israyel, ubinti ggégni fgantí. Waabo Haala ma ngan na njali ma yítu uléenti nboha nbini ma.»

¹³Ruti ma yaa ngi Boos ma ayaama: «Saanti ma usaantini, ujooldotin ndaani fiiñe, urigtini ndaani glo. Usaanti ngi ní ma uyaandi ngí ge ayaati hiinde.»

¹⁴Iyoo, bima waatín ffomti teegni, mma Boos ma yaama: «Bintu uwomte. Fmbúuru ma fo. Unanfi líbta a binegri ma.» Mma Ruti ma meesu. Ayali ffomte ma ngi biyaati ma. Mma añaama org utédát. Awomte an adaan moma. Añatítu. Mma aluusu, añóodu, ato gibuuma. ¹⁵Boos ma saanti ngi biyaati ma ayaabà: «Afúli hómmu, ganti babiitama mo abuumate an adaan tootini a hala ma batéegni guuri ma, bambagima dúuturut. Bambagima saanti wil. ¹⁶Ndi banyaati mo, sam bangóbtí ffoda ffoda san hí ma fana

ngiti wi ma antúm a gitúm̄ti gilli ma.» Habe asaantibà.
¹⁷Ayaa gibuuma an léeyi ma daan yóola. Bi ma agitini,
mma ahúubi. Bima ahúumbi, ariiti ftere. ¹⁸Mma anúmbi,
ajíigi ngi bi a baale.

Bima agatin a baale, agéd mamman diim bá ma
org ma agitini. Awunma suufi ma ṇatini. ¹⁹We he
baama ayaama: «A suubin hila utótin buuma bo? San
Haala guuntima, hi ma hi tuugnálnan.» Wa ayaama: «A
suubina alaanti hembe bintuug be Boos.» ²⁰Ayaama:
«San Haala guuntima. Ubiita Boosi hembe ayere ngi
anto hiinda, hi ma lóodni. Ubiita Haala bge, antugnali
biñan ma, biyeti ma ngi bilóodi ma, yaa Boos ma,
ammada gí súdeana alóodi ma.» ²¹We Rutí ma yaa ngi
Nowemi ma ayaama: «Boosi ma yaa sam imbaa tta a
suubu uber. Ayaa samindi into ngi bifúli bigiili ma
gibuuma a suubi willi ma.» ²²Ayaama: «Iyoo. Sam
unyaa hamma. Umbagi to beɗ a suubin hal aber.
Unyaati ngi bifúli bigilli ma sam bigolla mbagina
reeninde a suubu uber.»

²³Ayaati ngi bifúlna Boosi ma. Ayaa gibuuma, an org ma ngi ble ma daan sówa. Atíg meesi ngi mamman diimbá ma.

Rut 3

Wi ma diisni a gihúu ma

¹Flee ffoda Nowemi ma yaa ngi Ruti ma ayaama: «Mbida, inyébtina, inriñtina glo, glo nñaanna. ²Uyaa ge gibuuma ngi biyaatína Boosi ma, hi mee yertini ngi antoda ma. Anyúri org ma a gihúu ma gimanda go. ³Waabo tóy, unan wose, unan yoge, unan túmble mdugdugi mdañ ma, unan hale, unan to, a gihúu ma. Bari, uu ttin hútile. Unyontayi, an awomti mo asów, asiig, asów. ⁴Unan ñín hala ma anriñe. Nda ariñ mo asów, umanan juum. Ndu ujuumma mo, unan yuudi ñoom ma a giinji gilli ma, unan riñe a batin giinjini ma. Ndu uyaa habe usów, ansaantina wi ma ujangán yaa.»

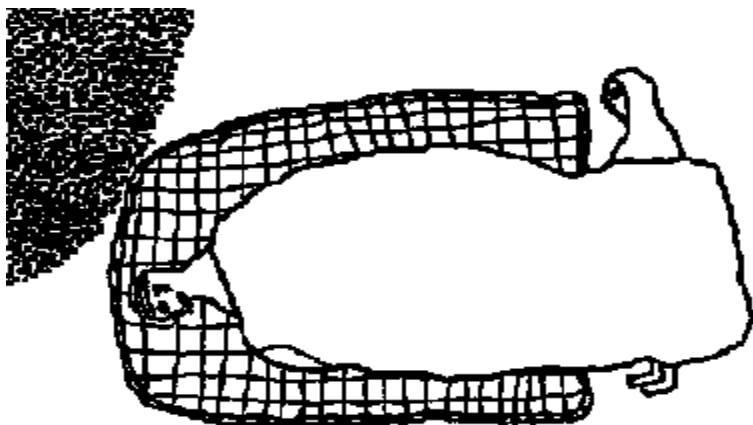
⁵Ruti ma yaama: «Iyoo. Wínoo wíni uyaan mo, sa nyaa, inyaawi.»

⁶Iyoo, Ruti ma to a gihúu ma, ayaa gwili ma ndúba gi ma mamman diim bà ma yaam be sa ayaa.

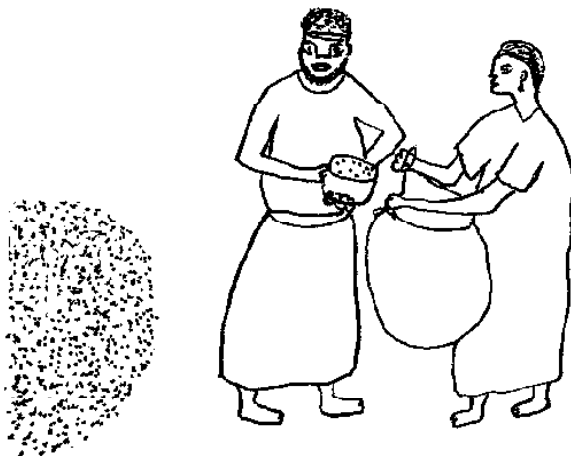
⁷Bima Boos ma womtini asiig asów glo ma ñaanma, mma ato a batiŋ org willi ma. Ariŋ haj. Mma Ruti ma juumma, an adaan gata a hi ma. Mma abúuli mdugdugi mdaŋ ma a giinji gilli ma. Ariŋi nan a batiŋ giinji gilli ma. ⁸Bari we wéeti wili gí gimanda a ñuugi. Boosi ma, fiiñe haama. Aluusu, ameese, abiita anín briŋe a giinji gilli ma. ⁹Ayaama: «Hú hilan ho?» Mma Ruti ma yaama: «Ñi, ayaati hiindi ma. Mbinte sam uleetini ngi mdugdugi mdaŋ biindi ma. Yaa, hú gí biyaamana anton baŋ.»

¹⁰Wa ayaama: «San Haala bge dúwana mbida. Uyaa gboonje. Waabo gboonji giindi ma mbune. Yaa uu bbesiri bitasi ma, binjaba yo, biteengi yo. ¹¹Umbaa ggole. Riŋ glo giindi ma. Inyaa gwili ma ndúba. Yaa ugeen ndi yaa bóji ma undúba yaa uga anín anfana.

¹²Bari fnse anto hiindi ma waabo, ñi ma hi yeri ngi hi. Bari antodi ma mada yeri ngi holo, hi ma uhúrin yaa, fyere filli ma yoofi fiinda ma ngi hi ma. ¹³So uriŋ haando an alúti. Alúti ma, ndu ugí yaa anyeeŋna mo, iyoo. Bari, nda aa tin yeena mo, ñi ma hi nyeeŋna. Inyaa gwili ma ndúba. Njali ma Haala bge nge lóodi mo, inyaana gwili ma ndúba. So uriŋ haando han alúti.»

¹⁴We he riŋa a giinji gilli ma an ggoguruti ma daan danta. Mma aluusu. Boosi ma, wil aa mma raa, sam biŋaŋ ma húri yaa anín binta a gihúu ma. We wi tínga ajéji luusa. ¹⁵Mma Boosi ma yaama: «So uyaantíti ñoom wiindi ma a bgo biindi ma, unanwi tag, intúmna org wolo a ñoom ma.» Ruti ma tag ñoom ma. Boosi ma liigma gboti ndaŋ faaj orgi ma. Mma ayiidmawi. Ruti ma jíigi nan a diimbà ma. ¹⁶Bima agatini, mamma hilli ma baama ayaama: «Halla gwili ma gítini?» Wa asaantima gwili ma ndúba gi ma Boosi ma yaaman. ¹⁷Ayaama: «Awuntini org uma wo. Ayaan yaa sam imbagi nóodi halana mamman baŋ gjif gsoole.» ¹⁸Wa ayaama: «So umeesu udoos mbida. Unhúri wi ma ngíy. Yaa Boosi ma, aa tin gaadi gyébi jandi gwili ma nsów ndúba.»

Rut 4

Súumana Elimeleg

¹Boosi ma gata a byaatim bóji ma, mma ameesu. Bima ameesni, mma abiita biyaama holla hütte. He ga a bdiisi. We ayaama: «Alaant ho, bintu umeese. Bâgí ngi fnsaante fduulu.» Mma he binte. Ameese. ²Mma asoogti bintom bóji ma bijímmín, ayaabà: «Binati bammaarate.» Bég ma binte. ³Bima bég gatini, wa ayaa nga alaanti hembale ayaama: «Iyoo, Nowemi ma, anínna Elimeleg ma Haala sówm be, ajanga gaandani suubini ma.» ⁴Ayaama: «Waabo, wil uraani, ndu ugí yaa ummada wúsi suubi ma, unanwi wús. Bari ndu uu ttim madawi wúsa fana, u ttin saant. Hal aa nna yofrota a hí. Ño gíte a taande.» We he yaama: «Iyoo, inwúsi suubi ma.»

⁵We Boosi ma yaama: «Ndu uwúsi suubi ma a fjiŋna Nowemi ma, unyeen Rutu ma, hi ma yaantitini Mowab ngi Nowemi ma samindi ftuugina aloodi ma mbagi mad.» ⁶Wa awéligima ayaama: «Haan! Ñi ma, ii ttim madawi wúsa. Yaa ndi nwúswi, ñi ma, ffiti fiinda maa ttin ha ggaaj. Hú ma, sam uwúswi.»

⁷A gileen nyo a fbango Israyel a bboorin nbatin suuba hali nwagi fsaamti filli ma, ananfi ñaa antidni ma. We wi ngédi yaa bsaanti ma sów. ⁸Iyoo, hi ma yaa ngi Boosi ma: «Hu ma so uwúsi suubi ma.» Mma ayaanti fsaamti filli ma. Mma añaaŋi Boosi ma. We wi gédi yaa ahamtima súuma ma. ⁹We Boosi ma yaa ngi binto ma ayaabà: «Iyoo, baa ma maaran hando, nyaa babiita, mo inwúsi suubi ma a fjiŋna Nowemi, suubina Elimeleg ma ngi ŋbi bigilli ma Mahlon ngi Giliyon.

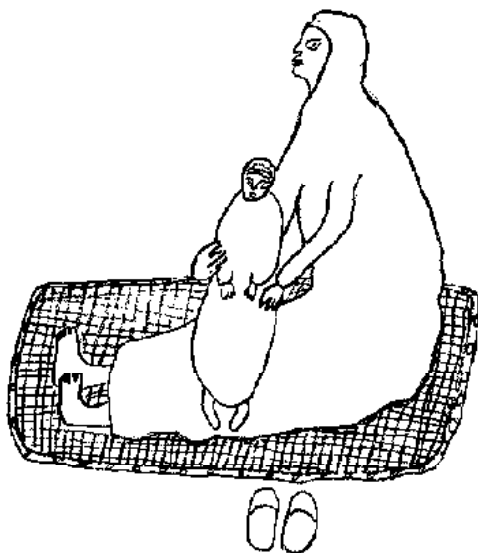
¹⁰Inyeen Rutí ma yaantin Mowab, anínna Mahlon ma, hima aa tta ggí, samindi ftuugina alóodi ma mbagi mad. Mbi untíti ma bângitina, hi ma Haala ma mbâ wuna, hi ma hi mbi jígde suubi ma. Basiim ga?»

¹¹Iyoo, bigi ma maarani, mma bég dúwama, biyaama: «Iyoo, bâsiim bsaanti biindi ma.» Biyaama: «San Haala bge daangina. Anín ma mbinta a baali ma, Haala ma nwunde nbi fmbún, njalna Rajel ngi Leya, binínna Israyel, mammam bâa ma. San Haala uga ateenga andan Efrata. San Haala biñan ma bindúba siim ftuugi fiindi ma a Betlehem. ¹² San Haala Haala bge búni baali wiindi ma. San Haala baali wiindi ma gí njali wina Beres mbina Juda ngi Tamar, a bboorin nbi ma san Haala bge wunna nga anín asoonji he.»

Fyendina Boos ngi Rut

¹³We Boosi ma núm Rutí ma atagdi ngi hi. Haala bge daangibà ngi mbu ulaante. ¹⁴Binín ma yaa ngi Nowemi ma, biyaama: «Sam biriinga Haala bge. Yaa aa nna yisi awoda. Mo awunna biyaadi ho. San Haala ftuugi filli ma yaanti Israyel ma undúba am

biñaŋ ma ffi siim. ¹⁵San Haala bgaŋini mbúuta ho bunni bgúudi biindi ma. Ananan daangi a giyolo giindi ma. Yaa añiri mtaandi hiindi ma déeni naaní ma, he hi naŋna an ayoofi ŋbi bilaanti faajingooda ma Haala madanan yo wuna.» ¹⁶Mma Nowemi ma lafi naaní ma. Ayaa njan hali ma mbambanema. ¹⁷We bintidni binín

ma yaa yaa: «Nowemi ma gí ŋgi mbi. We biñaama ftuuge, Obed. Obed he, bima agín andaŋ, he dée Jesse, Jesse dée nan Dawuda.

¹⁸Bimammana Dawuda ma bógi. Beres, he dée Hesron. ¹⁹Hesron dée nan Ram. Ram dée nan Amminadab. ²⁰Amminadab dée nan Nahson. Nahson dée nan Salma. ²¹Salma dée nan Boos. Boos dée nan Obed. ²²Obed dée nan Jesse. Jesse dée nan Dawuda.

Wi ma gtuugi ma saantin:
Elimeleg- Haala hiinda gí alam ma
Nowemi- Agontane
Maara- Ariibune
Mahlon- Asaage
Giliyon- Asoonj
Orfa- Awéela
Rut- Aboonje
Betlehem- Gibure
Efrata- Boju umeje
Boos- Asate
Obed- Alébtin Haala
Dawuda- Anan̄at̄
Juda- Ariingan Haala
Israyel- Andaantí ngi Haala